

SIRDARYO VILOYATI TUPROQ SHAROITIDA ANOR YETISHTIRISH AGROTEXNIKASI

Abduraimov Davronbek Ulug'bek o'g'li
Guliston davlat universiteti o'qituvchisi
 Abdurazzoqova Farangiz Baxtiyor qizi
Guliston davlat universiteti 4-kurs talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.11365300>

Annotatsiya: Mazkur maqolada anor yetishtirish texnologiyasini zamonaviy va samarali usullari yoritilgan. Anor ko'chatlarini yetishtirish o'ziga xos ish bo'lib, asosan vegetative usulda ko'paytiriladi va anor ko'chatlari sovuqqa chidamsiz bunday muammolarga quidagi ma'lumotlardan foydalanib anorzorlar tashkil qilishingiz mumkun.

Kalit so'zlar: Anor, qalamchalar, moddalar almashinuvi, ko'chatchilik, wonderful navi, eksport, mineral moddalar.

Respublikamiz qishloq xo'jaligini yanada rivojlantirish, oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlash, eksport imkoniyatlarini kengaytirish bugungi kunda dolzarb muammolaridan biridir. Xususan, 2017-2021 yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi». Qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish va jadal rivojlantirish bo'limi birinchi bandida «...mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini yanada mustahkamlash, ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish...» dolzarb vazifa qilib belgilangan. Shu qarorlarni ijrosini taminlash maqsadida ushbu maqola yozildi.

Anor universal o'simlik, Mevasi tarkibida 8-21% shakar; 0,5-5% turli kislotalar: 6mg % S vitamini bo'ladi. Anor shirasining kislotaligiga qarab, shartli ravishda uch gruppaga bo'linadi: takibida 0,9% gacha kislota bo'lsa, shirin, 0,9-1,8 gacha bo'lsa, achchiq-chuchuk va 1,8% dan ortiq bo'lsa, achchiq anor deyiladi. Anordan konditer sanoatida va meditsinada foydalaniladi. Uning po'chog'ida, shox -shabbasida ildizida oshlovchi (32%) va bo'yoq moddalari ko'p bo'lganligidan oshlovchi modda sifatida kalava ip va gazlamalarni bo'yashda xamda siyox tayyorlashda ishlatiladi. Tojbarglardan o'chmaydigan och va to'q rangli qizil bo'yoqlar tayyorlanadi. Yovvoyi xolda o'sadigan anor mevalaridan limon kislotalari olinadi. (tarkibida 4-9% gacha bo'ladi). Urug'i tarkibida 12-17% oziq - ovqatga ishlatiladigan yog' bo'ladi. Ingichka novdalarida pishiq savatlar to'qiladi.

Anor suvi tarkibida tannidlar va temir moddasi ko'pligi tufayli undan ateroskleroz va boshqa kasalliklarni, po'chog'i va ildizi qaynatmasidan esa oshqozon ichak, yurak tomir, angina, astma va tutqanoq kabi kasalliklarni davolashda foydalaniladi. Anor suvi ishtaxani ochadi, undan xushxo'r ichimlik tayyorlanadi. Anor ildizi qo'mlarni va yonbag'irlarin mustaxkamlaydi. Guli juda chiroyli bo'lganligi tufayli manzarali buta sifatida xam ekiladi.

Anor uzoq gullaydi, yoppasiga gullash davri 20 maydan 1 iyungacha davom etadi. Dastlabkisi mayning boshlarida, eng oxirigisi sentabr-oktabrda paydo bo'ladi.

Gullash davrining oxirida tug'ilgan mevalar pishmay qoladi. Birinchi tug'ilgan mevalari yirik va bir tekis pishadi.

Anorning guli ikki xil: birinchisi yirik, urug'chisi uzun, ko'zasimon bo'ladi. Ular urug'chisining ustunchasi. Odatda, changdondan yuqori yoki u bilan baravar turadi. Bu gullarning changi sifatli bo'ladi va meva tugadi. Ikkinchisi mayda, urug'chisi qo'ng'iroqsimon gul bo'ladi. Ular urug'chasining tugunchasi yaxshi rivojlanmagan, ustunchasi kalta bo'lib, changlardan

pastroqda joylanadi, Bu gullar meva tugmaydi, ko'pincha o'tgan yilgi novdalarda, urug'chisi kalta novdalarda paydo bo'ladi.

Urug'chisi uzun 5,0- 11,5% ni tashkil etadi.

Anorning mevasi yirik, qalin po'stli, meva qati va tushib ketadigan kosachasi bo'lib vazni 250-800g va undan og'ir bo'ladi. Mevasi 6-12 uyali, juda serdon, 300- 1500gacha doni bo'ladi. Ularning xar biri sershira rada bilin qoplangan. Doni och pushti rangdan to'q qizil, Deyarli qora rangacha bo'ladi. Anor mevalari odatda shoxlarning uchida tugiladi, shox shabba orasida kam bo'ladi. Buni butashda inobatga olish kerak. Kechikib uzilsa anor yorilib ketadi.

Anorning ko'p navlari o'tkazilgandan so'ng 3-4 yiligi xosilga kiradi va 6-7 yildan boshlab to'liq xosil bera boshlaydi, 50 yil va undan ortiq xosil berishi mumkin. Ayrim tuplari 300 yilgacha yashashi mumkin. Tupidan o'rtacha 25-30 kg gacha xosil olinadi.

Anorning o'suv davri 180-225 kun. U yorug'sevar va namsevar o'simlik, lekin yer xaddan tashqari nam bo'lsa, juda o'sib ketadi va kam xosil tugadi. Qurg'oqchilik uzoq davom etsa xosili kamayib ketadi. Mevasining sifati pasayib ketadi. Xavoning quruqligiga chidamli. Mevasi oktabrda pishadi, uzib qo'yilganda yaxshi etiladi. Lekin pishmasdan 1 oy oldin uzilsa etilmay qoladi. Anor sovuqqa chidamsiz o'simlik, shuning uchun, respublikamizning janubidagi ayrim mikrorayonlarda qishda ko'mmasdan o'stirish mumkin. Qolgan zonalarda esa tupi qishda tuproqqa ko'milishi kerak.

Anor asosan qalamchadan ko'paytiriladi. Unumdor qumoq, nami yetarli tuproqlarda yaxshi o'sadi. Qurg'oqchilika chidamli, lekin namsevar. Yerning unumdorligiga qarab, ko'chat oralig'i 4 x 4 va 5x4 tomorqalarda 3 x 3 m qilib ekiladi. O'zbekiston sharoitida kech kuzda xashak, qamish bilan yopiladi yoki tuproqqa ko'milib bahorda ochiladi. Vegetatsiya davri 180-215 kun. Anor ko'chati ekilganidan keyin birinchi yildan boshlab 30-40 sm balandlikda 4-5 ta asosiy shox qoldirib, past bo'yli daraxt ko'rinishda yoki 3-4 asosiy shox qoldirib, butasimon shakl beriladi.

References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017 yil 7 fevraldagi PQ-4947 "2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi"
2. Султонов, К., Эгамбердиев, П., & Хужакулов, Ф. (2024). СИРДАРЁ ВИЛОЯТИ ТУПРОҚ-ИҚЛИМ ШАРОИТИГА МОС УЗУМ КЎЧАТЛАРИНИ ЕТИШТИРИШДА МИНЕРАЛ ЎЎИТЛАРИНИ ИЛДИЗ РИВОЖЛАНИШИГА ТАЪСИРИ. *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика*, 3(4), 39-44.
3. Султонов, К. С., Худжакулов, Ф. М., Эгамбердиев, П. Э., & Махмудов, И. Р. О. (2024). СВЯЗЬ МЕЖДУ ЭФФЕКТИВНОСТЬЮ ОБРАБОТКИ САЖЕНЦЕВ ПЕРЕД ПОСЕВОМ И ИХ ВЛИЯНИЕМ НА УРОЖАЙНОСТЬ. *Universum: технические науки*, 6(4 (121)), 38-41.
4. Sultanov, Kamolitdin, Pulatjon Egamberdiev, and Fayzi Khujakulov. "THE DEPENDENCE OF THE AMOUNT OF ORGANIC MATTER ON THE DEVELOPMENT OF THE ROOTS OF GRAPE VARIETIES." *American Journal Of Agriculture And Horticulture Innovations* 4.03 (2024): 15-20.
5. Khujakulov, Fayzi, et al. "The dependence of grape feeding on the productivity indicator and harvest quality of rizamat and large dry varieties." (2023): 1970-1977.
6. Унгаров А., Хасанова Д. АНОР ШАРБАТИНИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ТЕХНОЛОГИК ЖАРАЁНИ //Инновационные исследования в современном мире: теория и практика. – 2024. – Т. 3. – №. 5. – С. 90-92.
7. Egamberdiyev, Po'latjon, et al. "UZUMNI MUZLATIB ISHLOV BERISHNI SUSLADAGI QAND TARKIBIGA TA'SIRINI O'RGANISH." *Евразийский журнал технологий и инноваций* 1.6 Part 2 (2023): 127-129.